

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Ad Durum Eklerinin Yan İşlevlerinin Öğretilmesi

Teaching the Auxiliary Functions of Case Suffixes in Teaching Turkish to Foreigners

Öğr. Gör. Önder ÇANGAL *
Umut BAŞAR **

Öz:

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretimi ile ilgili çalışmalar da genellikle öğrencilerin öğrenme güçlükleri üzerinde durulmakta, Türkçenin yabancılara öğretiminde temel seviyeden itibaren öğrenciler tarafından bir sorun kaynağı olarak görülen ad durum eklerinin öğretimiyle ilgili birçok araştırmanın yapıldığı görülmektedir. Alanda kullanılan ders kitaplarına bakıldığında ad durum eklerinin öğretimiyle ilgili bir standardın olmadığı, bazı kitaplarda ad durum eklerinin bazı yan işlevlerine yer verilirken bir diğerinde bu işlevlere yer verilmediği görülmektedir. Bu çalışmada ad durum eklerinin yan işlevlerinin belirlenmesi, bu işlevlerin basitten karmaşığa ve bilinenden bilinmeyene ilkeleri dikkate alınarak hedef kitleye öğretilmesine ilişkin bir öneri hazırlanması amaçlanmıştır.

Anahtar sözcükler: Yabancılara Türkçe öğretimi, dil bilgisi öğretimi, ad durum ekleri, hâl ekleri.

Gaziantep Üniversitesi, Türkçe Öğretim Merkezi, ondercangal@hotmail.com,
<https://orcid.org/0000-0002-8560-3526>

Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Doktora Öğrencisi,
umutbasar_35@hotmail.com,
<https://orcid.org/0000-0001-5571-7103>

Abstract:

In teaching Turkish as a foreign language, the studies on teaching grammar have stressed mainly the learning difficulties that the students have had and it is seen that one of these difficulties that has been considered a serious problem by the students since the basic level of learning Turkish is to study the case suffixes and many research studies have been carried out on this topic. When the textbooks in this field were examined, it was indicated that there wasn't a standard related to teaching the case suffixes and that some textbooks included some auxiliary functions of the case suffixes while others didn't include any of them. The aim of this study is to determine the auxiliary functions of the case suffixes and prepare a proposal related to teach these functions to the target group considering the principles such as from simple to complex and from the known to the unknown.

Keywords: Teaching Turkish to Foreigners, grammar teaching, case suffixes.

Giriş:

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında, dil bilgisi öğrenme alanının öğretimiyle ilgili öğretim setlerine göre farklılıklar bulunmaktadır. Bununla birlikte dil bilgisi öğretimi olmaksızın Türkçenin yabancılara öğretilmesinin mümkün olamayacağı söylenebilir. Dolayısıyla Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dil bilgisi öğretiminin bir ihtiyaç olduğu gerçeğinden hareketle bu öğretimin kapsamı, yöntemi ve işlevi üzerinde tartışmak yerinde olacaktır. Bu yargıyı destekler nitelikte Kurt (2016: 265) "Sonuç olarak Türkçenin yabancılara öğretiminde dil bilgisine ait bilgi ve kurallar bütünüünün göz ardı edilemez bir yeri ve işlevi vardır; ne var ki bunların verilme biçimi ile becerilerle ilişkilendirilmesi hayati bir önem taşımaktadır. Ana dili olarak Türkçe öğretiminde benimsenen yöntem ve yaklaşımların bu alanda pek de başarılı olamadığı ve son yıllarda bu alanda yeni yaklaşım ve arayışların olduğu gözlenmektedir." yorumunda bulunmaktadır.

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metninde (DİOBM) "Dil bilgisel Yetenek" başlığı altında dil bilgisi öğreniminin işlevine dair şu açıklamalar yer almaktadır; "Dil bilgisel yetenek, dilin dil bilgisel kaynaklarını bilme ve kullanma olarak tanımlanabilir. Genel olarak bir dilin dilbilgisi öge öbeklerini anlamlı ve kurallı bir dizi oluşturma ilkeleri olarak görülebilir. Dil bilgisel yetenek belli kalıpları ezberleyerek tekrarlamak değil, kurallara uygun olarak doğru üretilmiş söz öbekleri ve cümleleri anlama ve anlatma becerisidir." (DİOBM, 2009: 106). Başvuru metnindeki ifadelerden yola çıkılarak dil bilgisi öğrenme alanının temel dil becerilerinin etkili kullanımında ve geliştirilmesinde önemli bir araç konumunda olduğu yorumu yapılabilir.

Durum ekleri ve bu eklerin başlıca işlevlerinin öğretimi gerek ana dili olarak Türkçe öğretiminde gerekse yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde hâlâ üzerinde tartışılan dil bilgisi konularından biridir. "Cümle içinde isimleri başka kelimelerle olan ilişkilerine göre çeşitli hâllere sokan ekler" (Korkmaz, 1992: 77) olarak ta-

nımlanan durum eklerinin öğretiminde, anlam odaklı bir anlayışla ekin isme ve cümleye kattığı işlevlerden ziyade her ekin en bilindik görevi üzerinde durulduğu ileri sürülebilir. Bu bağlamda Mert (2003: 27) de Türkçenin grameriyle ilgili çalışmalarda (birkaçı hariç) söz konusu dil bilgisi konusunun genellikle şekil açısından ek seviyesinde ele alındığını belirtmektedir. Bu yargıyı destekler nitelikte Balyemez (2016: 77), isim durumlarının adlandırılmasında söz konusu ekin en belirgin anlamının dikkate alındığını, ancak hâl eklerinin cümleye kattıkları anlamların bunlarla sınırlı olmadığını, dilin en önemli özelliklerinden birinin değişkenlik olmasından dolayı eklerin de zaman içinde yeni anlamlar kazanabildiğini ve hâl eklerinin de cümleye farklı anlamlar kattığını söylemektedir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bir hedef kitlenin fiiller ve isimler arasındaki ilişkiyi anlayabilmesi ve Türkçe anlama-anlatma becerilerini etkili kullanabilmesi için durum eklerini kavramış olması önemlidir. Ancak “Türkçenin yabancılara öğretiminde bazı eski alışkanlıkların ve tekniklerin gözden geçirilmesi ve yenilenmesi gerekmektedir. Ad durum eklerinin öğretimi bu konulardan biridir. Ad durum ekleri öğretilirken yeni bazı anlayışların benimsenmesi gereklidir” (Sakallı, 2016: 102). Ayrıca yabancı dil olarak Türkçe öğretim sürecinde durum eklerinin yan işlevlerinin göz ardı edildiği veya yeteri kadar üzerinde durulmadığı iddia edilebilir. Bir dili yabancı dil olarak öğrenen hedef kitlenin dildeki bütün kalıpları ve anlamsal ilişkileri belli bir aşama ile temelden öğrendiği göz önünde bulundurulduğunda, temel işlevleri dışında pek çok yerde kullanılmakta olan durum eklerinin yan işlevlerinin de basitten karmaşığa ve bilinenden bilinmeyene ilkeleri gözetilerek hedef kitleye verilmesi önemlidir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğretim setlerinin tamamında temel seviyede fiillerin öğretilmeye başlamasının ardından ad durum eklerinin de aşamalı olarak öğretildiği bilinmektedir. Ancak ad durum eklerinin fiillerle olan ilişkisinin yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler tarafından öğrenilip hatasız bir şekilde anlatım sırasında kullanılmasının çok da kolay olmadığı ileri sürülebilir. Alanda gerçekleştirilen pek çok çalışmada ad durum eklerinin öğretiminin başlıca sorunlar arasında görüldüğü dikkati çekmektedir.

Özkan (1994’ten aktaran Mert, 2003: 29) tarafından yapılan bir çalışmada, Ankara Üniversitesi TÖMER’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin durum ekleriyle ilgili yaptıkları hataların %52,7’sinin bu ekleri kullanmamaktan, %21,9’unun eklerin gereksiz kullanımından, %25,4’ünün kullanılması gereken ekin yerine başka ek kullanılmasından kaynaklandığı belirtilmektedir. Güven (2007: 149) tarafından Ankara Üniversitesi TÖMER’de yapılan bir başka çalışmada ise belirtme durumunun temel düzeyde %42, orta düzeyde %59 ve ileri düzeyde %59,4 oranla en çok hata yapılan durum olduğu ifade edilmekte; yönelme durumunun temel düzeyde %23, orta düzeyde %29,4, ileri düzeyde %29; bulunma durumunun temel düzeyde %26, orta düzeyde %6,5, ileri düzeyde %6,7 ve ayrılma durumunun temel düzeyde %8, orta düzeyde %5,2, ileri düzeyde ise %4,7 oranla hata yapılan durumlar olduğu ortaya konmaktadır.

Yukarıdaki saptamalara ilave olarak Açık (2008) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde isim hâl eklerinin kullanımıyla ilgili sorunların olduğunu vurgulamakta, Kara (2010) ise Türkçenin yabancılara öğretiminde hâl eklerinin başlı başına bir çalışma konusu olabilecek büyüklükte olduğunu ifade ederek hataların genellikle hâl ekinin yanlış kullanılmasından ya da hiç yazılmamasından kaynaklandığını ileri sürmektedir. Candaş Karababa (2009: 273) da özellikle belirtme durumu eki (-ı, -i, -u, -ü) ve yönelme durumu eki (-a, -e) kullanmada yabancı öğrencilerin zorluk yaşadığını, bu zorlanmada da öğrencilerin ana dillerinin büyük etkisinin olduğunu belirtmektedir.

Şahin (2013: 446) tarafından gerçekleştirilen bir araştırmanın sonuçlarına göre Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenmeye çalışanların en fazla hatayı kip ve şahıs eklerinden sonra hâl eklerinde yaptığı ifade edilmektedir. Atagül ve Cevher (2015: 330) tarafından temel seviyede yabancı dil olarak Türkçe öğrenen 86 Afrika uyruklu öğrenci üzerinde yapılan başka bir çalışmada hâl ekleri konusunda ciddi yanlışların yapıldığı; A1 seviyesinde yapılan hata sayısının 289, A2 seviyesinde yapılan hata sayısının 33 olarak tespit edildiği; öğrencilerin en fazla hatayı hâl eklerini kullanmayarak yaptığı belirtilmektedir. Ayrıca, Akdoğan (1993), Öz (2002) ve Yıldırım (2011) tarafından da yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde ad durum ekleriyle ilgili yüksek lisans tezlerinin hazırlandığı görülmektedir.

Aydın (1997) tarafından belirtme durum ekinin öğretime yönelik müstakil bir çalışma yapılmış olması dikkate değerdir. Ayrıca yurt dışında faaliyet gösteren Yunus Emre Enstitüsü Türk Kültür Merkezlerinde yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler üzerinde yapılan başka bir araştırma da (Boylu, 2014) durum eklerinin genellikle hata yapılan dil bilgisi kuralları kategorisinde yer aldığı göstermektedir.

Yukarıda sıralanan çalışmalar, genel olarak yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin ad durum eklerini öğrenirken yaşadığı zorluklar ve anlatım esnasında ad durum ekleriyle ilgili yaptıkları hataları ortaya koyup çözüm önerisi sunmak adına kaleme alınmıştır. Melanlıoğlu (2012) tarafından gerçekleştirilen çalışmada ise durum eklerinin öğretimi sırasında öğretmenlerin yaşadığı problemler ele alınmıştır. Söz konusu akademik çalışmaların tamamı dikkate alındığında, ad durum eklerinin öğretiminin hem hedef kitle hem de öğretmenler açısından ciddi zorlukları barındıran bir süreç olduğu görülmekte, ad durum eklerinin yan işlevleri üzerinde yeterince durulmadığı düşünülmektedir.

Amaç:

Bu çalışmanın amacı, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi sürecinde üzerinde yeteri kadar durulmayan ad durum eklerinin yan işlevlerini belirleyerek bu işlevlerin kolaydan zora, basitten karmaşığa ilkeleri doğrultusunda bir sıra ile hedef kitleye öğretilmesine ilişkin bir yol geliştirebilmektir. Bu doğrultuda ad durum eklerinin isimlendirilmesine dayanak oluşturan temel işlevleri dışındaki yan işlevleri tespit edilerek seviyelere göre sıralanmıştır. Çalışmada bir diğer amaç mevcut Türkçe öğretim setlerinin bazılarında olduğu gibi bütün yan işlevlerin C1 seviye-

sinde öğrencilere verilmesinden ziyade öğretim sürecine yayılması ve aşamalı bir şekilde metinlere yerleştirilerek öğretilmesidir.

Yöntem:

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Genel olarak tarihçi, antropolog ve dilbilimciler tarafından kullanılan doküman incelemesi tekniği, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2012: 227). Bu çerçevede ilk olarak dil bilgisi kitaplarına göre ad durum eklerinin yan işlevleri tek tek tespit edilerek Türkçe öğretim setlerinde ilgili dil bilgisi başlığı altında yer alıp almadığı incelenmiş ve yabancı dil olarak Türkçe öğrenen bir hedef kitleye öğretilmesi ön görülen ad durum eklerinin yan işlevleri, öğretilebilecek kur ile birlikte ortaya konmaya çalışılmıştır. Ayrıca çalışmanın sonunda ad durum eklerinin yan işlevlerinin öğretilmesine yönelik bazı öneriler sunulmuştur.

Ad Durum Eklerinin Yan İşlevlerinin Öğretimi:

Ad durum eklerinin sürekli kullanılan temel işlevlerinin yanı sıra bazı yan işlevleri de bulunmaktadır. Ana dili olarak Türkçe konuşan bireyler, ad durum eklerinin bu işlevlerini genellikle farkında olmaksızın dil alışkanlığının verdiği yetiyle kullanmaktadır. Fakat bu yan işlevlerin Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi süreçlerinde bilinçli olarak seviyelere uygun şekilde öğrencilere verilmesi yerinde olacaktır. Korkmaz'ın (2017), "*Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*" isimli kitabında ad durum eklerinin yan işlevleri üzerinde durulmuştur. Çalışmanın bu bölümünde, Korkmaz tarafından tespit edilen yan işlevlerden hareketle, konuyla ilgili değerlendirmeler yapılacak, örnekler verilecek ve ad durum eklerinin yan işlevleri seviyelere göre sıralanacaktır. Çalışmada ad durum eklerinin tasnifine ilişkin alandaki tartışmalara girilmeden Türkçede ad durum kategorisi yönelme, yükleme (belirtme), bulunma, çıkma (ayrılma), vasıta ve eşitlik şeklinde ele alınmıştır.

a) Yönelme Durumu:

Ergin, yönelme durumundan *datif hâli* ve *yaklaşma hâli* olarak bahseder. Kelime gruplarında veya cümlede fiilin kendisine doğru yaklaştığını, yöneldiğini anlatmak için bu hâl kullanılır. Fiilin yönünü gösteren ve yaklaşma ifade eden yönelme hâlinde -a, -e ekleri kullanılır: ağac-a, su-y-a, tepe-y-e, gökler-e, üstümüz-e vb. (2008: 233).

Yönelme durumu, kelime gruplarında ve cümlelerde fiildeki hareketin yöneldiği adın içinde bulunduğu durumdur. Bir başka anlatımla, adı yönelme, yaklaşma işlevi ile fiile bağlar. Ekin başlıca görevleri şunlardır (Korkmaz, 2017: 292-299):

Yö1-Yer, yön gösteren adlar ile diğer bir kısım adlarda yönelme görevinde yer tümleci oluşturur. Yönelme durumundaki ad bir kelime grubu da olabilir. Bu görev ekin asli görevidir:

Ben **sinemaya** gidiyorum.

Sessizce pencereden **aşağıya** bak.

Yö2-Adı, fiile “zaman” ve “süre” işlevi ile bağlar:

Arabayı bir **haftalığına** servise bıraktım.

Tatil planımız önümüzdeki **yaza** sarktı.

Yö3-Adı, fiile “amaç, maksat bildirme” işlevi ile bağlar:

Markete alışveriş **yapmaya** gidiyorum.

Derslerinde başarılı **olmaya** çalıştı.

Yö4-Adı, fiile “-dan dolayı”, “-dığı için”, “sebepl” ilişkisi ile bağlar:

Açılışa katılımın çok **olmasına** sevindim.

Annen senin **kötülüğüne** konuşmuyor.

Yö5-Fiildeki hareketin yönünü belirler:

Aç kalan köpek **sağa sola** bakıyor, yiyecek arıyordu.

Kafasını kaldırıp son bir kez daha **vatanına** baktı.

Yö6-Aynı adın art arda tekrarından oluşan zarfl görevinde ikilemeler kurar:

Ayşe ile ilk defa o kafede **göz göze** geldik.

Hediyeleri kutuya üst üste yerleştirin.

Yö7-Doğru, karşı, üzerine edatlarıyla, zarfl görevinde edat grupları oluşturur:

Zil çalınca **kapıya doğru** koştu.

Lale eve **sabaha karşı** geldi.

Yö8-Göre edatıyla zarfl görevinde edat grupları oluşturur:

Bana göre sen hatalısın.

Ahmet’e göre Türkçe zor bir dil.

Yö9-Dek, değin, kadar edatlarıyla zarfl görevinde edat grupları oluşturur:

Şimdiye dek/değin Gaziantep’e hiç gitmemiştim.

Sabahtan akşama kadar ders çalışıyorum.

Yö10-*Rağmen edatıyla zarf görevinde edat grupları oluşturur:*

Babama rağmen onunla konuşmayacağım.

Trafiğe rağmen işe geç kalmadım.

Yö11-*Adı, fiile “fiyat, miktar” ve “oran” bildirerek bağlar:*

Pantolonları **otuzar liraya** aldık.

Sınıftaki öğrencilerin üçte ikisine burs çıktı.

Uçak biletlerini internetten **yarı yarıya** ucuza aldık.

Yö12-*“Açısından, ayrıca, bakımından; -maktansa, ile, karşı (zıtlık), süreklilik, şartıyla, beraberlik” gibi çeşitli anlam ve ifadelerle adı fiile bağlar ve zarf görevi yapar:*

Diyet **yapmak yerine** spor yapmalısın.

Bitki çayı **soğuk algınlığına** birebirdir.

Yö13-*aç karnına, bir bakıma, oldum olası, boşuna, boş yere, başlı başına, bunun üzerine, yalnız başına gibi kalıplaşmış yalın ya da birleşik zarflar oluşturur:*

Her sabah **aç karnına** okula gidiyor.

Tek taraflı sevmek **bir bakıma** mahkûm olmaktır.

Yö14-*Yönelme durumundaki bir ad bir fiille birleşerek anlamca kaynaşmış veya deyimleşmiş birleşik fiiller oluşturur: açığa vur-, ardına düş-, ateşe ver-, göze çarp-, hoşuna git-, küplere bin-, yollara düş- gibi.*

Yaptığım yanlış **açığa vurma**.

Ardına düşerim, diyar diyar gezerim.

Düşman askerleri geçtiği her köyü **ateşe verdi**.

b) Yükleme (Belirtme) Durumu:

Ergin, yükleme durumundan *akkuzatif hâli* ve *yapma hâli* olarak bahsetmektedir. Bu hâl, ismin geçişli bir fiilin etkisi altında olduğunu gösteren hâlidir. Türkiye Türkçesindeki ortak yükleme durumu ekleri -ı, -i, -u, -ü'dür. Bunun yanında bir iki zamirde kullanılan -nı, -ni, -nu, -nü şeklinde ikinci bir kullanımı vardır: oda-y-ı, ağaçlar-ı, ev-i, üzüm-ü, yakası-n-ı, bu-n-u, şu-n-u vb. (2008: 231).

Geçişli fiil taşıyan bir cümlede fiilin etkilediği ad yükleme durumundadır. Bu cümlelerde addan fiile değil, fiilden ada doğru bir etki vardır. Bu durumdaki ad, yüklem bildirdiği ve öznenin yaptığı işten etkilendiği için nesne görevindedir, dolayısıyla bir belirtme işlevi yüklenmiştir. Yükleme durumunun türleri ve işlevleri şu şekildedir (Korkmaz, 2017: 290-292):

Eksiz Yükleme Durumu:

Yü1-Eksiz yükleme durumu, cümle içinde nesne görevi yüklenmiş olmakla birlikte, yükleme durumu eki almamış olan yalın durumdaki adın karşıladığı durumdur. Örneklerde de görüleceği üzere yükleme durumu ekini almayan ad, belirli bir kimseyi veya nesneyi etkilemediği için cümlede belirtisiz nesne durumundadır:

Ali her sabah marketten **ekmek** alır.

Babam yemekten sonra mutlaka çay içer.

Ekli Yükleme Durumu:

Yü2-Bu durum cümlede fiilin etkisi altında kalan adın bir belirti ögesi olarak yükleme durumu ekini almış biçimdir ve bu ad belirtili nesne görevindedir:

Seni çok seviyorum.

Günlerdir **Ayşe'yi** düşünüyorum.

Pınar **kalemi** bana verir misin?

Yü3-Yükleme durumu eki, üçüncü şahıs iyelik eki ile aitlik eki almış adlara araya bir zamir n'si alarak eklenir: çocuğu+n+u, dilekleri+n+i, evi+n+i gibi.

Bütün gün apartmanın **pencerelerini** temizledim.

Annemin her akşam sıcak yemekler **yapmasını** seviyorum.

c) Bulunma Durumu:

Ergin, bulunma durumundan *lokatif hâli* ve *bulunma hâli* olarak söz etmektedir. Bu hâl, fiilin gerçekleştiği yeri gösteren, böylece bir bulunma ifade eden hâldir. Bulunma hâli -de, -da, -te, -ta ekleriyle gerçekleştirilir: yol-da, dere-de, ağaç-ta, direk-te, yerler-de, ormanlar-da vb. (2008: 234).

+DA eki ile karşılanan bulunma durumu, genellikle fiildeki oluş ve kılışın yerini bildirir. Bu yer somut veya soyut olabilir. Bulunma durumunun yer gösterme işlevinin yanı sıra zaman, süreklilik, tarz bildirme, karşılaştırma, gösterme, vasıta, amaç, sebep gibi işlevleri de vardır. Ekin başlıca görevleri şunlardır (Korkmaz, 2017: 299-309):

Bu1-Bulunma durumunun asıl görevi yer bildirmektir. Bu yüzden bulunma durumu ekini alan ad veya ad grubu cümlede yer tamlayıcısı görevindedir:

Sınıfta öğrenciler var.

Tatilde lüks bir **otelde** konaklayacağız.

Okulun kapısında seni bekliyorum.

Bu2-Adı “oluş ve kılışın zamanını bildirme” ifadesiyle fiile bağlar:

Bebek **sekizinci ayda** doğdu.

İnternet **2000’lerin sonunda** neredeyse her eve girdi.

Bu3-Yalın ya da grup hâlinde, çeşitli işlev nicelikleriyle zarf tümleci kurar:

Gece sırtım **açıkta** kalmış, çok ağrıyor.

Seninle **birlikte** her yere gelirim.

Sözde beni çok seviyor, ama ben inanmıyorum.

Bu4-Adı, fiile “içinde olma, içinde bulunma” anlatımıyla bağlar:

Baklavada taze Antep fıstığı vardır.

Aklında neler var?

Bu5-Adı, fiile “vasıta” işlev ve anlatımıyla bağlar:

Sayende sınavda başarılı oldum.

Çok çalışması **sayesinde** kısa sürede iyi yerlere geldi.

Bu6-Bulunma eki almış bir ad başka bir adla yan yana gelerek, tek bir ad veya ad değerinde bir kelime grubu oluşturur. Buna “bulunma grubu” denir: çantada keklik, denizde damla, geçmişte bugün, haftada iki gün, işinde usta vb.:

Haftada bir Ankara’ya gidiyorum.

Bin dokuz yüz seksenli yıllarda televizyon Türkiye’de yayılmaya başladı.

Bu7-Sayı adlarında yaş bildirir:

Babam **yirmisinde** bir delikanlıyken annemle evlenmişler.

40’lı yaşlarda Bosna Hersek’te yaşıyordum.

Bu8-Adı “miktar, derece, sebep, yüzünden bakımından için, bildirme vb.” ifadelerle fiile bağlar:

Düzce **depreminde** binlerce ev yıkıldı.

Ahmet eşsiz **güzellikte** bir kızla evlendi.

Bu9- –mAk ve –mA’lı ad-fiiller ile birlikte bildirme eki alarak veya almadan şimdiki zamanı karşılar:

Cumhuriyet Bayramı tüm Türkiye’de coşku ile **kutlanmakta**, yurdun farklı köşelerinden festival gibi görüntüler kameralara **yansımaktadır**.

Bu10- *-İş/-Uş ad-fiil ekleriyle “-dığı zaman, -ınca, -ken” gibi işlevler ile zarf-fiillerin yerini tutar:*

Onu ilk **görüüşümde** âşık oldum.

Hasan, Ankara **dönüşünde** trafik kazası geçirmiş.

Bu11- *Sıfat ve ad tamlamalarının tamlayan ve tamlanan ögelerinde yer alarak sıfat görevi yüklenebilir:*

Yabancı dilde kanalları izlemeyi severim.

Kırmızı renkte bir araba ile okulun önüne geldi.

Babam ben doğmadan bizi bırakıp gitmiş, çok uzakta bir yerde yaşıyormuş.

Bu12- *Eş veya zıt anlamlı zarf görevinde ikilemeler kurar: elde avuçta, orada burada, önünde sonunda, ötede beride, sağda solda gibi:*

Sağda solda insanlar arkasından konuşuyor.

Eldede avuçta ne varsa satıp İstanbul’a gitti.

Bu13- *Bulunma durumu ekini almış ad, bildirme eki alarak ya da ek-fiille çekime girerek yüklem olabilir:*

Ben de seninle aynı **düşüncedeyim**.

Annem şimdi **Ankara’da**.

Bu14- *Bulunma durumundaki bir ad, bir fiille birleşerek anlamca kaynaşmış birleşik fiiller oluşturur: açıkta kal-, arada kal-, elde et-, yerinde say- vb.:*

Annem ve teyzem kavga ettiler. Ben **arada kaldım**.

Arkadaşları meslek sahibi oldu, ama o hâlâ **yerinde sayıyor**.

Bulunma durumunun Korkmaz (2017) tarafından tespit edilen yan işlevlerinin yanı sıra farklı bir kullanımı da mevcuttur:

Bu15- Yer veya mekân bildiren adlara geldiğinde kendisinden sonra aldığı ilgi zamiri olan “-ki” ekiyle sıfat olur, “Hangi?” sorusuna cevap verir ve önüne geldiği adın yerini bildirir:

Ağaçtaki kuş çok güzel ötüyor.

Kedi **mutfaktaki** yemeği yedi.

d) Çıkma (Ayrılma) Durumu:

Ergin, çıkma durumundan *ablatif hâli* ve *uzaklaşma hâli* olarak söz eder. Kelime gruplarında ve cümlede fiilin gösterdiği hareketin kendisinden uzaklaştığını ifade etmek için çıkma durumu kullanılır. Çıkma durumu eki, yönelme ve bulunma ekleri ile birlikte zaman ve mekân içinde işin yer ve istikametini bildirir; bunu

bulunma, yaklaşma, uzaklaşma ifade etmek suretiyle yaparlar. Çıkma eki ünsüz uyumuna bağlı olarak -dan, -den, -tan, -ten şeklindedir: ağaç-tan, yürek-ten, yoldan, ev-den, dağlar-dan vb. (2008: 235-236).

-DAn ekiyle karşılanan çıkma durumu, kelime gruplarında ve cümlede, fiilin gösterdiği oluş ve kılışın kendisinden uzaklaştığını göstermek için kullanılır. Çıkma durumu bağlı bulunduğu fiilin taşıdığı anlam ayrılıklarına ve çıkma durumuna girmiş olan adın ilişki biçimlerine göre adı; yer, mekân, zaman, hareket biçimi, sebep, ölçü, miktar, fiyat, bir bütünü veya bir bütünün parçasını gösterme gibi değişik birçok ilişkiyle fiile bağlar. Çıkma durumu eki genellikle yer tamlayıcısı oluşturarak veya zarf görevi üstlenerek adı fiile bağlar. Çıkma durumunun işlevleri şu şekildedir (Korkmaz, 2017: 310-322):

Ç11- *Bir oluş ve kılışın çıkış noktasını, hareketin nereden başladığını bildirir:*

Funda **otobüsten** hızlıca indi.

Ders için her sabah **Karataş'tan** geliyorum.

Ç12- *Eklendiği adı, fiile “-den dolayı, -dığı için” ifadesi ve sebep-sonuç ilişkisi ile bağlar:*

Burak Yılmaz bacak **ağrılarından** son maça çıkamadı.

Gömleğim **sıcaktan** sırtıma yapıştı.

Bütün gün ders çalışmaktan sıkıldım.

Ç13- *Zaman gösteren adlarda oluş ve kılışın zamanını bildirir:*

Yeni evimizde **ilk günden** kavga çıkarma.

Haydi, sen uyu. Sabah **erkenden** yola çıkacağız.

Ç14- *Eklendiği adı, fiile bir nesnenin hangi maddeden yapıldığını ve oluştuğunu gösterme ilişkisi ile bağlar:*

Kahramanmaraş'ta **keçi sütünden dondurma** meşhurdur.

Çocuklarla **kardan adam** yapmayı çok seviyoruz.

Ç15- *Eklendiği adı, başka bir ad veya fiile bir bütünün parçasını gösterme veya o bütünden gelme ilişkisi ile bağlar:*

Sınıfın **en çalışkanlarından** üç öğrenci benimle İstanbul gezisine katılacak.

Günlerden bir gün beklediğim haber geldi.

Ç16- *Bir bütünü bildirir, adı fiile bütünlük ifadesi ile bağlar:*

Öğrenciler **hep bir ağızdan** “Yaşasın Türkiye” diye bağırды.

Söylediklerinin **tamamından** sen sorumlusun.

Ç17- Yer ve yön bildiren sözlerde *ad tamlamasının tamlanan ögesi olarak fiildeki oluş ve kılışın yer ve yönünü gösterir:*

Arabanın tekerinden ses geliyor.

Karanlık odaya sadece **anahtar deliğinden** ışık sızıyordu.

Ç18- *Eklendiği adı, fiile bir şeyin kendiliğinden anlaşılması ilişkisi ile bağlar:*

Adamın sarhoş olduğu yürüyüşünden belliydi.

Telaffuzundan buralı olmadığını anlaşıyor.

Ç19- *Adlardan sonra “başka, beri, dolayı, önce, sonra” gibi çıkma durumu isteyen edatlarla birleşik edat grupları oluşturur ve farklı görevler yapar:*

Sabahtan beri ders çalışıyorum.

Yağmurdan dolayı evden çıkamadım.

Senden başka kimseyi sevmedim.

Dersten sonra sinemaya gideceğiz.

Ç110- *Çıkma durumu eki almış bir ad, başka bir ad veya ad soylu kelime ile çıkma grubu oluşturabilir:*

Önemli olan **candan sevmektir.**

Yazmaktan yorulan ellerini beş dakika dinlendirdi.

Ç111- *Eklendiği adla daha sonra gelen sıfat arasında karşılaştırma ilişkisi kurar:*

Oğuz, **Mehmet'ten** daha çalışkandır.

Benim arabam **seninkinden** daha yavaş.

Ç112- *Eklendiği adı fiile zarf ilişkisi ile bağlar:*

İçimden geldi ve sana bu hediyeyi aldım.

Bana birkaç gün **önceden** haber ver.

Ç113- *Aynı kelimenin art arda çıkma ve yönelme durumlarına girmiş biçimleriyle, zarf görevinde, eş veya zıt anlamlı ikilemeler kurar:*

Fatma **gizliden gizliye** Ömer'i seviyor.

Türkiye'yi **baştan sona** gezmek istiyorum.

Ç114- *Eklendiği adı fiile “...-dığı için, ...-dan dolayı, dolayısıyla” anlatımıyla bağlar:*

Lara, evini seninle **paylaşmaktan** memnun.

Bu **suçtan** yıllarca hapiste kaldı.

Çı15- *Bez-, bık-, hoşlan-, kork-, kurtul-, nefret et-, usan-, ürk- gibi bir duygunun etkisi altında kalma gösteren fiillerden önceki tamlayıcılara gelir:*

Alev'den çok hoşlanıyorum.

Köpekten çok korkarım, fobim var.

Çı16- *Eklendiği adı; konuş-, söz et-, bahset- vb. bazı fiillere “hakkında, üzerinde” anlatımıyla bağlar:*

Onunla bir parkta oturup **oradan buradan** konuşmayı seviyorum.

Durduk yere **eskilerden** söz etmeye başladı ve kavga ettik.

Çı17- *Eklendiği adı, fiile “ile, vasıtası ile” anlamını veren vasıta ilişkisiyle bağlar:*

Türkçeyi **dizilerden** öğrendim.

Çocuklarını **ayakkabıcılıktan** kazandığı parayla büyüttü.

Çı18- *Eklendiği adı, fiile veya başka bir ada “...mensup olma, ait olma, ...yerden gelme” anlam ve ilişkisi ile bağlar:*

Ahmet, Ankara'nın zengin **ailelerindedir**.

Ali ve Hasan, **üniversiteden** arkadaşlar.

Çı19- *Eklendiği adı, fiile “takiben, izleyerek” anlam ve ilişkisi ile bağlar:*

Siz devam edin, ben **peşinizden** gelirim.

Araba asfalt **yoldan** gitmeye başladı.

Çı20- *Ek, adı fiile “hedef, maksat, sonuç” vb. bazı ilişkiler ile bağlar:*

Yapılan **incelemeden** yeni bilgiler elde edildi.

Çok çalışmaktan zevk alıyor.

Çı21- *Eklendiği adla birlikte anlamca kaynaşmış ve deyimleşmiş birleşik fiiller oluşturur: başından at-, baştan sav-, elden ayaktan kesil-, elinden kaçır-, canından bez-, gözden düş-, gözden geçir-, gülmekten kırıl- gibi.*

Ödevleri **baştan savma** yapıyorsun.

Anneannem iyice yaşlandı, **elden ayaktan kesildi**.

e) Vasıta Durumu:

Ergin, vasıta durumundan *instrumental hâli* ve *vasıta hâli* olarak bahseder. Kelime gruplarında ve cümlelerde fiilin kendisi vasıtasıyla, kendisinin katılımıyla veya kendisinin ifade ettiği zamanda gerçekleştiğini gösterir (2008: 237).

Adın belirttiği varlık veya nesnenin fiildeki oluş ve kılışta “vasıta” olarak kullanıldığını veya “birliktelik” ifade ettiğini gösterme durumudur (Korkmaz, 2017: 322-327):

Va1- Fiildeki oluş ve kılışın hangi “vasıtayla” gerçekleştiğini bildirir:

Üniversiteye her sabah **tramvayla** gidiyoruz.

Çok yorulduğum, **asansörle** inelim.

Va2- Adı fiile “birliktelik, beraberlik” ilişkisiyle bağlar:

Ali **ile** sinemaya gittik.

Kocası, genç kadını bu soğukta **eşyalarıyla** kapının önüne koymuş.

Va3- İki çeşit ögeyi birbirine bağlama görevi yüklenir ve genellikle “ve” bağlacının yerini tutar:

Manavdan **elmayla** portakal aldım.

Oğuz **ile** Mehmet derse geç kaldı.

Va4- +la vasıta durumu eki, adı fiile veya bir diğer cümle ögesine zaman ve miktar bildirme ilişkisiyle bağlar: geceyle, şafakla, tonla, vaktiyle, zamanla, amaçla gibi.

Şafakla birlikte yola çıkacağız.

Kurumuş **tonla** ekmek çöpe gitti.

Va5- +la eki, çeşitli anlam ve işlev nicelikleri taşıyan tarz zarfları oluşturur:

Bana verdiği sözleri **kolaylıkla** unuttu.

Evden **telâşla** çıktım, anahtarlarım evde kalmış.

f) Eşitlik Durumu:

Ergin, eşitlik durumundan *ekvatif hâli* ve *eşitlik hâli* olarak bahsetmektedir. Kelime gruplarında ve cümlelerde fiilin nasıl ve ne şekilde olduğunu, fiilin oluş veya yapılaş tarzını ifade etmek için ismin eşitlik hâli kullanılır. Eşitlik hâlinde bir eşitlik, gibi olmak ve benzerlik vardır. Bu nedenle bu eklere benzerlik eki de denilebilir. Ayrıca görelilik, kadarlık gibi hâlleri de ifade ederler (2008: 239).

“Eşitlik durumu, eklendiği adla fiil veya cümlelerin başka bir ögesi arasında karşılaştırmaya dayanan birbirinden farklı niteliklerde eşitlik ilişkisi kurma durumudur. Bu durumun eki +çA’dır” (Korkmaz, 2017: 328-330):

Eşitlik Görevi:

a) Vasıfta eşitlik:

Eş1- Eklendiği ad ile başka bir ad arasında gibi edatına koşut olarak bir eşitlik ve benzetme ilişkisi ortaya koyar: çocukça hareket, delice sevmek, insanca davranış gibi:

İnsanca yaşamak istiyorum.

Çocukça hareket ediyorsun.

b) Miktar ve büyüklükte eşitlik:

Eş2- Eklendiği ad ile fiil veya başka bir ad arasında nicelik, yani büyüklük ve miktar yönünden karşılaştırmaya dayanan bir eşitlik ilişkisi kurar. Kadar edatına koşut bir işlevi vardır. Çokluk eki almış sayı ve zaman bildiren sözlerden sonra “miktar da çokluk ve abartma” ifadesi kazanır: aylarca çalış-, binlerce makbuz, saatlerce anlat-, senelerce sür- gibi:

Büyükçe bir ev almak istiyorum.

Onlarca şehir gezdim, ama İstanbul gibi güzel bir şehir görmedim.

c) Göreceli eşitlik:

Eş3- “Eklendiği adla fiil arasında göre’ edatına karşılık olan ve eklendiği kelimeye orantılı olan göreceli bir uygunluk kurar; kendi aklınca iş yap-, gönlünce yaşa-, huyunca davran- gibi”:

Gönlünce gez, dolaş. Artık sana karışmayacağım.

Bence Ali’den özür dilemelisin.

Karşılaştırma Görevi:

Eş4- +CA eki adı, fiile veya başka bir cümle ögesine “bakımından” edatına denk düşen bir karşılaştırma ilişkisi ile bağlamaktadır: bilgice zayıf, içerikçe derin gibi.

Bilgice çok değerli bir hocaydı.

Denizli horozları **kiloca** daha fazla olurlar.

Eş5- Eklendiği ada nispet edilen karşılaştırma görevindeki +CA eki, edilgen fiilli cümlelerde “tarafından” edatına eş değer bir işlev yüklenir:

Öğretmenler **kurulunca** alınan kararlar uygulanmaya başladı.

Velilerce öne sürülecek fikirler, okul idaresi için çok önemlidir.

Eşitlik durumunun Korkmaz (2017) tarafından tespit edilen yan işlevlerinin yanı sıra farklı kullanımları da mevcuttur:

Eş6- Durum bildirir, bu hâliyle eklendiği adı cümlede zarf tümleci yapar:

Sınıftan **sessizce** dışarı çıktı.

Aklındakileri **açıkça** söyle.

Eş7- Eklendiği ada birliktelik, beraberlik anlamı katar:

Hafta sonu **sımfça** pikniğe gidiyor.

Türkiye’de bayramlar **milletçe** kutlanır.

Korkmaz’ın (2017) çalışmasından ve dil öğretim setlerindeki ad durum eklerinin diğer işlevlerinden hareketle yönelme durumunun 14, yükleme durumunun 3, bulunma durumunun 15, çıkma durumunun 21, vasıta durumunun 5 ve eşitlik durumunun 7 işlevi tespit edilebilmiştir.

Çalışmada ad durum eklerinin seviyelere göre hedef kitleye ne zaman ve nasıl verildiğini tespit üzere Yunus Emre Enstitüsü *Yedi İklim Türkçe* ve Ankara Üniversitesi *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* dil öğretim setlerinin konu dağılımlarına bakılmış, hâl eklerinin işlevlerinin ders kitaplarında hangi seviyelerde ve hangi ünitelerde verildiği tespit edilmeye çalışılmıştır.

Yedi İklim Türkçe ve Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe Setlerinde Ad Durum Eklerinin Sıralaması:

Yabancı dil öğretim setleri temel, orta ve yüksek olmak üzere üç seviyeden oluşmaktadır. “Yedi İklim Türkçe” dil öğretim seti A1 ve A2 temel, B1 ve B2 orta, C1 ve C2 yüksek seviye; “Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe” dil öğretim seti A1 ve A2 temel, B1 orta, B2 ve C1 yüksek seviye olarak hazırlanmıştır.

Bu iki kitap seti incelendiğinde *Yedi İklim Türkçe*’de dil bilgisi konularına temel ve orta seviyelerdeki kitaplarda yer verildiği, yüksek seviyedeki kitaplarda dil bilgisi konularının yer almadığı görülmüştür. *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* dil öğretim setinde ise temel, orta ve yüksek seviyelerde bu şekilde bir farklılık bulunmamakta, tüm seviyelerdeki kitaplarda dil bilgisi konularına yer verilmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde, ad durum ekleri işlevlerinin adı geçen dil öğretim setlerinde, hangi seviyelerde ve hangi ünitelerde öğrencilere verildiği incelenmiştir. Ad durum ekleri **işlevlerinin** dil öğretim setlerindeki dağılımı şu şekildedir:

Tablo 1. Yedi İklim Türkçe ve Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Ders Kitaplarında Ad Durum Eklerinin İşlevleri

Yedi İklim Türkçe*					Yeni Hitit			
Ünite	Temel		Orta		Ünite	Temel	Orta	Yüksek
	A1	A2	B1	B2		A1/ A2	B1	B2/ C1
1.	Bu1	Çi9	-	-	1.	Bu1	-	-
2.	Yö1				2.	Yö1		
	Yö5					Yö9		
	Yü1					Bu1		
	Yü2					Çi1		
	Bu1					Çi9		
	Bu4				Çi15			
	Çi1							
	Çi15							
3.	Çi9	Eş1			3.	Yü3		
	Va1	Eş2						
	Va2	Eş3						
	Va3	Eş6						
		Eş7						
4.	Yö5				4.	Va1		
	Yö9					Va2	Çi9	
	Bu1					Va3		
5.	Yü3				5.	Çi11		
	Bu11							
6.	Bu15			Yö10	6.	Yü1		
						Yü2		
						Yü3		
						Bu9		
						Bu15		
7.	Yö8				7.	Eş1		
	Çi5					Eş2		
	Çi9					Eş3	Eş5	
	Çi11					Eş6	Eş7	
	Eş3					Eş7		
					Yö8			
8.	-	-	-	-	8.	-	-	-
*Yedi İklim Türkçe seti yüksek seviye kitaplarında dil bilgisi konularına yer verilmemiştir.					9.	-	-	-
					10.	-	-	-
					11.	-	-	-
								Bu3
								Bu6
								Bu10
								Yö1
								Yö2
								Yö4
								Yö5
								Yö11
								Çi2
								Çi3
								Çi5
								Çi9
								Çi12
					12.	-	Yö10	Çi9

Yedi İklim Türkçe dil öğretim setinde her bir kitap sekiz ünite olarak hazırlanmıştır. Bu setin yüksek seviye (C1 ve C2) kitaplarında dil bilgisi konularına yer verilmemiştir. A1 kitabında yönelme durumunun 4, yükleme durumunun 3, bulunma durumunun 4, çıkma durumunun 5, vasıta durumunun 3 ve eşitlik durumunun 1 işlevine yer verilmiştir. A2 kitabında çıkma durumunun 1 ve eşitlik durumunun 5 işlevi bulunmaktadır. B1 kitabında ad durum eklerinin hiçbir işlevine yer verilmezken B2 kitabında yönelme durumunun 1 işlevine yer verilmiştir. Setin tamamı dikkate alındığında 6 ad durum ekine ait toplam 25 işleve yer verildiği; yönelme durumunun 9, bulunma durumunun 11, çıkma durumunun 16, vasıta durumunun 2 ve eşitlik durumunun 2 işlevine ise kitaplarda yer verilmediği görülmektedir.

Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe dil öğretim setinde, her bir kitap on iki ünite olarak hazırlanmıştır. Temel seviye (A1-A2) kitabında yönelme durumunun 2, yükleme durumunun 3, bulunma durumunun 3, çıkma durumunun 4, vasıta durumunun 3 ve eşitlik durumunun 6 işlevine yer verilmiştir. Orta seviye (B1) kitabında yönelme durumunun 1, çıkma durumunun 1 ve eşitlik durumunun 2 işlevi bulunmaktadır. Yüksek seviye (B2-C1) kitabında yönelme durumunun 5, bulunma durumunun 3 ve çıkma durumunun 5 işlevi bulunmaktadır. Setin tamamı dikkate alındığında 6 ad durum ekine ait toplam 34 işleve yer verildiği; yönelme durumunun 7, bulunma durumunun 9, çıkma durumunun 13 ve vasıta durumunun 2 işlevine ise kitaplarda yer verilmediği görülmektedir.

İki set karşılaştırıldığında *Yedi İklim Türkçe*'ye kıyasla *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* öğretim setinde daha çok ad durum eki işlevine yer verildiği görülmektedir. *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* öğretim seti yüksek seviye kitabındaki 11. ünite de “Ad Durum Eklerinin Yan İşlevleri” bir tablo ile öğrencilere verilmektedir. Yüksek seviyeye gelmiş olan öğrencilere önceki seviyelerde verilmeyen işlevlerin bu şekilde verilmesi önemlidir. Her iki dil öğretim setinde de ad durum eklerinin öğretimi temel seviyede yoğunlaşmaktadır.

Çalışma ile ad durum eklerinin işlevlerinin tamamının belli bir seviyede verilmesi veya bazı seviyelerde hiçbir işleve yer verilmemesi yerine diğer dil bilgisi konularıyla uyumlu olarak ad durum eklerinin işlevlerinin seviyelere eşit şekilde dağıtılması hedeflenmektedir.

Dil Öğretim Setleri İçin Ad Durum Ekleri Sıralaması Önerisi:

Ad durum ekleri hedef kitleye verilirken öğrencilerin mevcut dil bilgisi birikiminin dikkate alınması gerekmektedir. Ad durum ekleri için öneri hazırlanırken *Yedi İklim Türkçe* ve *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe* öğretim setlerinin dil bilgisi sıralaması dikkate alınmıştır. Bu sıralamalardan hareketle ad durum ekleri işlevlerinin öğretiminde kullanılmak üzere temel ve orta seviyeler için “Ad durum ekleri işlevleri” listeleri hazırlanmıştır. Hazırlanan listeler tablolar hâlinde verilmiştir:

a) Temel Seviye:

Temel seviye ders kitapları A1 ve A2 olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Bu bölümde A1 ve A2 seviyelerinde öğrencilere verilmesi planlanan ad durum eklerinin yan işlevlerine aşağıdaki tablolarda yer verilmiştir. A1 seviyesi için hazırlanan ad durum eklerinin yan işlevleri tablosu şu şekildedir:

Tablo 2. A1 Seviyesi Ad Durum Eklerinin Yan İşlevleri	
A1 Seviyesi	
1. Tanışma diyalogu 2. Alfabe 3. Bu, şu, o ne/kim? Burası, şurası, orası neresi?	
4. Koşaç tümcesi -(y)Im, -sIn, -, -(y)Iz, -sInIz, -(lEr) mI? / değil	Bu13- <i>Bulunma durumu ekini almış ad, bildirme eki alarak ya da ek-fiille çekime girerek yüklem olabilir:</i> <i>Ben de seninle aynı düşüncedeyim.</i>
5. Ad durum eki –DA 6. Burada, şurada, orada 7. Var/yok	Bu1- <i>Bulunma durumunun asıl görevi yer bildirmektir. Bu yüzden bulunma durumu ekini alan ad veya ad grubu cümlede yer tamlayıcısı görevindedir:</i> <i>Sınıfta öğrenciler var.</i>
8. Sayılar 9. Çokluk eki –lAr 10. Sıra sayı sıfatları (I)ncl	

<p>11. Şimdiki zaman -(I)yor</p> <p>12. Ad durum ekleri -A, -I, -DAn, -DA (Yönelme, yükleme, çıkma, bulunma)</p> <p>13. İyelik ekleri</p>	<p>Yö1-Yer, yön gösteren adlar ile diğer bir kısım adlarda yönelme görevinde yer tümleci oluşturur. Yönelme durumundaki ad bir kelime grubu da olabilir. Bu görev ekin aslı görevidir: Ben sinemaya gidiyorum.</p> <p>Yö5-Fiildeki hareketin yönünü belirler: Aç kalan köpek sağa sola bakıyor, yiyecek arıyordu.</p> <p>Yü1-Eksiz yükleme durumu, cümle içinde nesne görevi yüklenmiş olmakla birlikte, yükleme durumu eki almamış olan yalın durumdaki adın karşıladığı durumdur. Örneklerde de görüleceği üzere yükleme durumu ekini almayan ad, belirli bir kimseyi veya nesneyi etkilemediği için cümlede belirtisiz nesne durumundadır: Ali her sabah marketten ekmek alır.</p> <p>Yü2-Bu durum cümlede fiilin etkisi altında kalan adın bir belirti ögesi olarak yükleme durumu ekini almış biçimidir ve bu ad belirtili nesne görevindedir: Günlerdir Ayşe'yi düşünüyorum.</p> <p>Bu1-Bulunma durumunun asıl görevi yer bildirmektir. Bu yüzden bulunma durumu ekini alan ad veya ad grubu cümlede yer tamlayıcısı görevindedir: Tatilde lüks bir otelde konaklayacağız.</p> <p>Bu4-Adı, fiile "içinde olma, içinde bulunma" anlatımıyla bağlar: Baklavada taze Antep fıstığı vardır.</p> <p>Ç11- Bir oluş ve kılışın çıkış noktasını, hareketin nereden başladığını bildirir: Funda Otobüsten hızlıca indi.</p> <p>Ç115- bez-, bıç-, hoşlan-, kork-, kurtul-, nefret et-, usan-, ürk- gibi bir duygunun etkisi altında kalma gösteren fiillerden önceki tamlayıcılara gelir: Alev'den çok hoşlanıyorum.</p>
<p>14. Emir/istek Kipi 15. Belirli geçmiş zaman -DI 16. İsimlerde belirli geçmiş zaman</p>	

<p>17. Ad durum eki -ile/yla (Vasıta)</p>	<p>Va1- Fiildeki oluş ve kılışın hangi “vasıtayla” gerçekleştiğini bildirir:</p> <p>Üniversiteye her sabah tramvayla gidiyoruz.</p> <p>Va2- Adı fiile “birliklilik, beraberlik” ilişkisiyle bağlar:</p> <p>Ali ile sinemaya gittik.</p> <p>Va3- İki çeşit ögeyi birbirine bağlama görevi yüklenir ve genellikle “ve” bağlacının yerini tutar:</p> <p>Manavdan elmayla portakal aldım.</p>
<p>18. Öncelik/sonralık -DAn önce, -DAn sonra</p>	<p>Ç19- Adlardan sonra başka, beri, dolayı, önce, sonra gibi çıkma durumu isteyen edatlarla birleşik edat grupları oluşturur ve farklı görevler yapar:</p> <p>Dersten sonra sinemaya gideceğiz.</p>
<p>19. Şimdiki zamanın hikâyesi -(I)yordu</p>	
<p>20. Saatler kaç?/kaçta?</p>	<p>Bu2-Adı “oluş ve kılışın zamanını bildirme” ifadesiyle fiile bağlar:</p> <p>Saat 20.00’de evde olacağım.</p>
<p>21. Süreç -DAn ... -A kadar</p>	<p>Yö9-Dek, değin, kadar edatıyla zarf görevinde edat grupları oluşturur:</p> <p>Sabahtan akşama kadar ders çalışıyorum.</p>
<p>22. Gelecek zaman -(y)EcEk 23. Gelecek zamanın hikâyesi -(y)EcEktİ 24. Ölçüler litre, dilim, paket, kilo vb.</p>	
<p>25. Yer-yön aşağıda, yukarıda, sağında, solunda vb.</p>	<p>Bu1-Bulunma durumunun asıl görevi yer bildirmektir. Bu yüzden bulunma durumu ekini alan ad veya ad grubu cümlede yer tamlayıcısı görevindedir:</p> <p>Marketin sağında benim ofisim var.</p>
<p>26. Sıfatlaştırma -II/-sİz</p>	
<p>27. İsim tamlamaları belirtili belirtisiz zincirleme</p>	<p>Yü3-Yükleme durumu eki, üçüncü şahıs iyelik eki ile aitlik eki almış adlara araya bir zamir n’si alarak eklenir: çocuğu+n+u, dilekleri+n+i, evi+n+i gibi.</p> <p>Bütün gün apartmanın pencerelerini temizledim.</p> <p>Bu11- Sıfat ve ad tamlamalarının tamlayan ve tamlanan öğelerinde yer alarak sıfat görevi yüklenebilir:</p> <p>Yabancı dilde kanalları izlemeyi severim.</p>

<p>28. İlgî eki -ki/DAki</p>	<p>Bu15- Yer veya mekân bildiren adlara geldiğinde kendisinden sonra aldığı ilgi zamiri olan “-ki” ekiyle sıfat olur, “Hangi?” sorusuna cevap verir ve önüne geldiği adın yerini bildirir:</p> <p>Ağaçtaki kuş çok güzel ötüyor.</p>
<p>29. Görelîk/eşîtlîk -A göre/bence</p>	<p>Yö8-Göre edatıyla zarf görevinde edat grupları oluşturur:</p> <p>Ahmet’e göre Türkçe zor bir dil.</p> <p>Eş3- “Eklendiği adla fiil arasında “göre” edatına karşılık olan ve eklendiği kelimeye orantılı olan göreceli bir uygunluk kurar; kendi aklınca iş yap-, gönlünce yaşa-, huyunca davran- gibi”:</p> <p>Bence Aliden özür dilemelisin.</p>
<p>30. Karşılaştırma -Den daha+sıfat 31. Üstünlük en+sıfat</p>	<p>Ç111- Eklendiği adla daha sonra gelen sıfat arasında karşılaştırma ilişkisi kurar:</p> <p>Oğuz, Mehmet’ten daha çalışkandır.</p>
<p>32. Süreç -DAn beri, -DIr</p>	<p>Ç19- Adlardan sonra başka, beri, dolayı, önce, sonra gibi çıkma durumu isteyen edatlarla birleşik edat grupları oluşturur ve farklı görevler yapar:</p> <p>Sabahtan beri ders çalışıyorum.</p>
<p>33. Şimdiki zaman -mEktE (resmî)</p>	<p>Bu9- -mAk ve -mA’lı ad-fiiller ile birlikte bildirme eki alarak veya almadan şimdiki zamanı karşılar:</p> <p>Cumhuriyet Bayramı tüm Türkiye’de coşku ile kutlanmakta, yurdun farklı köşelerinden festival gibi görüntüler kameralara yansımaktadır.</p>

A1 seviyesinde dil bilgisi bölümü 33 başlıktan oluşmaktadır. Bu seviyede yönelme durumunun 4, yükleme durumunun 3, bulunma durumunun 7, çıkma durumunun 4, vasıta durumunun 3 ve eşîtlîk durumunun 1 işlevine yer verilmiştir. Tabloya göre A1 seviyesinde ad durum eklerinin toplam 22 yan işlevi bulunmaktadır.

A2 seviyesi için hazırlanan ad durum eklerinin yan işlevleri tablosu şu şekildedir:

Tablo 3. A2 Seviyesi Ad Durum Eklerinin Yan İşlevleri	
A2 Seviyesi	
1. Belirsiz geçmiş zaman –mİş 2. İsimlerde belirsiz geçmiş zaman	
3. Öncelik/sonralık -DEn önce -DEn sonra -mEdEn önce -DİktEn sonra	Ç19- <i>Adlardan sonra başka, beri, dolayı, önce, sonra gibi çıkma durumu isteyen edatlarla birleşik edat grupları oluşturur ve farklı görevler yapar:</i> Yemekten sonra ellerini yıka.
4. Pekiştirme masmavi, bembeyaz 5. Edatlar gibi, kadar (Dağ gibi çamaşır, bacak kadar boy vb.) 6. Şimdiki zamanın rivayeti -(I)yormuş 7. Gelecek zamanın rivayeti -(y)EcEkmİş 8. Geniş zaman -Ir / -Ar / -r 9. Geniş zamanın hikâyesi	
10. Görelilik/ Eşitlik -A göre Bence	Yö8- Göre edatıyla zarf görevinde edat grupları oluşturur: Ahmet'e göre Türkçe zor bir dil. Eş3- "Eklendiği adla fiil arasında 'göre' edatına karşılık olan ve eklendiği kelimeye orantılı olan göreceli bir uygunluk kurar; kendi aklınca iş yap-, gönlünce yaşa-, huyunca davran- gibi": Gönlünce gez, dolaş. Artık sana karışmayacağım.

11. Eşitlik -cE	<p>Eş1- Eklendiği ad ile başka bir ad arasında gibi edatına koşut olarak bir eşitlik ve benzetme ilişkisi ortaya koyar: çocukça hareket, delice sevmek, insanca davranış gibi:</p> <p>İnsanca yaşamak istiyorum.</p> <p>Eş2- Eklendiği ad ile fiil veya başka bir ad arasında nicelik, yani büyüklük ve miktar yönünden karşılaştırmaya dayanan bir eşitlik ilişkisi kurar. Kadar edatına koşut bir işlevi vardır. Çokluk eki almış sayı ve zaman bildiren sözlerden sonra miktarda çokluk ve abartma' ifadesi kazanır: aylarca çalış-, binlerce makbuz, saatlerce anlat-, senelerce sür- gibi:</p> <p>Büyükçe bir ev almak istiyorum.</p> <p>Eş3- "Eklendiği adla fiil arasında göre' edatına karşılık olan ve eklendiği kelimeye orantılı olan göreceli bir uygunluk kurar; kendi aklınca iş yap-, gönlünce yaşa-, huyunca davran- gibi":</p> <p>Bence bu olayda sen hatalısın.</p> <p>Eş6- Durum bildirir, bu hâliyle eklendiği adı cümlede zarf tümleci yapar:</p> <p>Sınıftan sessizce dışarı çıktı.</p> <p>Eş7- Eklendiği ada birliktelik, beraberlik anlamı katar:</p> <p>Hafta sonu sınıfça pikniğe gidiyor.</p>
12. Bağlaçlar hem ... hem (de)/ne ... ne (de)/ya ... ya (da)/belki ... belki (de)/ister ... ister	

<p>13. Adlaştırma -mA -İş -mAk</p>	<p>Yö3-Adı, fiile “amaç, maksat bildirme” işlevi ile bağlar:</p> <p>Markete alışveriş yapmaya gidiyorum.</p> <p>Yö5-Fiildeki hareketin yönünü belirler:</p> <p>Çocuk birden koşmaya başladı.</p> <p>Yü2-Bu durum cümlede fiilin etkisi altında kalan adın bir belirti ögesi olarak yükleme durumu ekini almış biçimdir ve bu ad belirtili nesne görevindedir:</p> <p>Sıcak havalarda dondurma yemeyi çok seviyorum.</p> <p>Bu1-Bulunma durumunun asıl görevi yer bildirmektir. Bu yüzden bulunma durumu ekini alan ad veya ad grubu cümlede yer tamlayıcısı görevindedir:</p> <p>Bugün evde oturmakta fayda var.</p> <p>Çı1- Bir oluş ve kılışın çıkış noktasını, hareketin nereden başladığını bildirir:</p> <p>Ticarete sokaklarda çorap satmaktan başladım.</p> <p>Çı15- bez-, bıç-, hoşlan-, kork-, kurtul-, nefret et-, usan-, ürk- gibi bir duygunun etkisi altında kalma gösteren fiillerden önceki tamlayıcılara gelir:</p> <p>Peynir yemekten nefret ediyorum.</p>
<p>14. Dolaylı anlatım Emir</p>	<p>Yü2-Bu durum cümlede fiilin etkisi altında kalan adın bir belirti ögesi olarak yükleme durumu ekini almış biçimdir ve bu ad belirtili nesne görevindedir:</p> <p>Annem bana sessizce oturmamı söyledi.</p>
<p>15. Zarf-fiil ekleri -(y)İP/-mEdEn/-mEyİp/-(y)ErEk/-(y)A ... -(y)A/-mAk için/-mAk üzere 16. Yeterlik -(y)Abil- 17. Bağlaçlar bu yüzden/bu sebeple</p>	

A2 seviyesinde dil bilgisi bölümü 17 başlıktan oluşmaktadır. Bu seviyede yönelme durumunun 3, yükleme durumunun 1, bulunma durumunun 1, çıkma durumunun 3 ve eşitlik durumunun 5 işlevine yer verilmiştir. Tabloya göre A2 seviyesinde ad durum eklerinin toplam 13 yan **işlevi** bulunmaktadır.

b) Orta Seviye:

Temel seviyeyi tamamlayan öğrenciler yapılan sınavda başarılı olmaları durumunda orta seviyeye geçmektedir. Orta seviye, B1 ve B2 olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. B1 seviyesi **için hazırlanan** ad durum eklerinin yan işlevleri tablosu şu şekildedir:

Tablo 4. B1 Seviyesi Ad Durum Eklerinin Yan İşlevleri	
B1 Seviyesi	
1. Zarf-fiil ekleri -(y)ken/-All/-DiğInDAn beri/-DI ... -All	
2. Sıfat fiil ekleri -An/-Dık/-AcAk	
3. İşteşlik -(I)ş	
4. Karşıtlık -(y)E rağmen/karşın -sE dE/bile	Yö10-Rağmen edatıyla zarf görevinde edat grupları oluşturur: Trafiğe rağmen işe geç kalmadım.
5. Ad durum eki -ile/yla -dE -(n)Den (Vasıta)	Va4- +la vasıta durumu eki, adı fiile veya bir diğer cümle ögesine zaman ve miktar bildirme ilişkisiyle bağlar: geceyle, şafakla, tonla, vaktiyle, zamanla, amaçla gibi. Şafakla birlikte yola çıkacağız. Va5- +la eki, çeşitli anlam ve işlev nicelikleri taşıyan tarz zarfları oluşturur: Bana verdiği sözleri kolaylıkla unuttu. Bu5-Adı, fiile “vasıta” işlev ve anlatımıyla bağlar: Sayende sınavda başarılı oldum. Çı17-Eklendiği adı, fiile “ile, vasıtası ile” anlamını veren vasıta ilişkisiyle bağlar: Türkçeyi dizilerden öğrendim.
6. ...A karşı/doğru	Yö7-Doğru, karşı, üzerine edatlarıyla, zarf görevinde edat grupları oluşturur: Zil çalınca kaptıya doğru koştu.
7. Dilek kipi -sA	
8. Dilek kipinin hikâyesi -sAydI	
9. Şart kipi -(y)sA	
10. Gereklilik kipi -mAll	
11. Gereklilik -mAk lazım/-mAk gerek-	
12. Zorunluluk -mAk zorunda kal-/mecburiyetinde	
13. Ettirgen çatı -Dır, -Ir, -t, -Ar	
14. Dönüşlü çatı -n-, -l-	
15. Dönüşlülük zamiri kendi	

<p>16. Nedenleştirme dolaylı nedeniyle yüzünden diye</p> <p>17. Nedenleştirme -(n)den -(n)e -(n)de</p>	<p>Ç1-2- Eklendiği adı, fiile “-den dolayı, -dığı için” ifadesi ve sebep-sonuç ilişkisi ile bağlar:</p> <p>Burak Yılmaz bacak ağrılarından son maça çıkamadı.</p> <p>Ç19- Adlardan sonra başka, beri, dolayı, önce, sonra gibi çıkma durumu isteyen edatlarla birleşik edat grupları oluşturur ve farklı görevler yapar:</p> <p>Senden başka kimseyi sevmedim.</p> <p>Ç114- Eklendiği adı fiile “...-dığı için, ...-dan dolayı, dolayısıyla” anlatımıyla bağlar:</p> <p>Lara, evini seninle paylaşmaktan memnun.</p> <p>Yö4-Adı, fiile “-dan dolayı”, “-dığı için”, “sebep” ilişkisi ile bağlar:</p> <p>Açılışa katılımin çok olmasına sevindim.</p> <p>Bu8-Adı “miktar, derece, sebep, yüzünden bakımından için, bildirme vb.” ifadelerle fiile bağlar:</p> <p>Düzce depreminde binlerce ev yıkıldı.</p>
<p>18. Karşılaştırma -DEn daha+sıfat</p> <p>19. Karşılaştırma -cE</p>	<p>Ç111- Eklendiği adla daha sonra gelen sıfat arasında karşılaştırma ilişkisi kurar:</p> <p>Benim arabam seninkinden daha yavaş.</p> <p>Eş4- +CA eki adı, fiile veya başka bir cümle ögesine “bakımından” edatına denk düşen bir karşılaştırma ilişkisi ile bağlamaktadır: bilgice zayıf, içerikçe derin gibi.</p> <p>Denizli horozları kiloca daha fazla olurlar.</p>
<p>20. Süreç -DAn beri -Dir</p>	<p>Ç19- Adlardan sonra başka, beri, dolayı, önce, sonra gibi çıkma durumu isteyen edatlarla birleşik edat grupları oluşturur ve farklı görevler yapar:</p> <p>Sabahtan beri ders çalışıyorum.</p>
<p>21. Edilgen çatı -l-, -n-</p>	
<p>22. Tarafından/ce öbeği</p>	<p>Eş5- Eklendiği ada nispet edilen karşılaştırma görevindeki +CA eki, edilgen fiilli cümlelerde “tarafından” edatına eş değer bir işlev yüklenir:</p> <p>Öğretmenler kurulunca alınan kararlar uygulanmaya başladı.</p> <p>Eş7- Eklendiği ada birliktelik, beraberlik anlamı katar:</p> <p>Türkiye’de bayramlar milletçe kutlanır.</p>

<p>23. Yinelemeler ... ...E ...DE ...DE ...Den ...E</p>	<p>Yö6-<i>Aynı adın art arda tekrarımdan oluşan zarf görevinde ikilemeler kurar:</i></p> <p>Ayşe ile ilk defa o kafede göz göze geldik.</p> <p>Bu12- Eş veya zıt anlamlı zarf görevinde ikilemeler kurar: elde avuçta, orada burada, önünde sonunda, ötede beride, sağda solda gibi:</p> <p>Sağda solda insanlar arkasından konuşuyor.</p> <p>Ç113- <i>Aynı kelimenin art arda çıkma ve yönelme durumlarına girmiş biçimleriyle, zarf görevinde, eş veya zıt anlamlı kalıp ikilemeler kurar:</i></p> <p>Fatma gizliden gizliye Ömer'i seviyor.</p>
---	---

B1 seviyesinde dil bilgisi bölümü 23 başlıktan oluşmaktadır. Bu seviyede yönelme durumunun 4, bulunma durumunun 3, çıkma durumunun 6, vasıta durumunun 2 ve eşitlik durumunun 3 işlevine yer verilmiştir. Tabloya göre B1 seviyesinde ad durum eklerinin toplam 18 yan işlevi bulunmaktadır.

B2 seviyesi için hazırlanan ad durum eklerinin yan işlevleri tablosu şu şekildedir:

Tablo 5. B2 Seviyesi Ad Durum Eklerinin Yan İşlevleri	
B2 Seviyesi	
<p>1. Sıfat-fiil ekleri -r, -Ar, -Ir, -AsI, -mAz/-mİş</p> <p>2. Zarf-fiil ekleri</p> <p>-AnA kadar, -IncAyA kadar, -mAkIsIzIn, -DIğI zaman, -DIğIndA, -DIğI sırada, -AcAğI zaman, -AcAğI sırada, -mAk yerine, -mAktAnsA, -AcAğInA/-mAsI hâlinde, -AcAğI yerde, -DIğI takdirde, -mAsI durumunda, -DIğI hâlde, -AcAğI hâlde, -mAsInA rağmen, -A rağmen, -DIğI için, -DIğIndAn, -DIğI sırada, -AcAğI için, -AcAğIndAn, -DıkçA, -DIğI sürece, -DIğI zaman, -IncA, -Ar ...-mAz.</p> <p>3. Dolaylı Anlatım İsimlerin dolaylı anlatımları</p> <p>Fiillerin dolaylı anlatımları, İstek kipinin dolaylı anlatımı, Soruların dolaylı anlatımları, Emir kipinin dolaylı anlatımları, Gereklilik kipinin dolaylı anlatımı.</p> <p>4. Birleşik çatı İşteş/ettirgen</p> <p>5. Yeterlik -(y)Ebil-, -(y)EmE-</p> <p>6. Tezlik -(y)İver-</p> <p>7. Sürelik -(y)Edur-, -(y)Ekal-, -(y)Egel-</p> <p>8. Yaklaşma -(y)Eyaz-</p> <p>9. Belirteçler</p> <p>Henüz, daha, artık, zaten, şimdilik, yalnız, sadece, ancak</p>	<p>10. Yinelemeler ... mİ ..., ...-mEsİnE/...-mEsİnE, ... dE ...</p>
<p>11. İlgeçler</p> <p>dışında</p> <p>-(n)nden başka</p>	<p>Ç19- <i>Adlardan sonra başka, beri, dolayı, önce, sonra gibi çıkma durumu isteyen edatlarla birleşik edat grupları oluşturur ve farklı görevler yapar:</i></p> <p>Ailemden başka hiç kimse benim için önemli değil.</p>

<p>12. Durum Ekleri (Yan işlevleri)</p>	<p>Bu3- <i>Yalnız ya da grup hâlinde, çeşitli işlev nicelikleriyle zarf tümleci kurar: Seninle birlikte her yere gelirim.</i></p> <p>Bu6- <i>Bulunma eki almış bir ad başka bir adla yan yana gelerek, tek bir ad veya ad değerinde bir kelime grubu oluşturur. Buna "bulunma grubu" denir: çantada keklik, denizde damla, geçmişte bugün, haftada iki gün, içinde usta vb.:</i></p> <p>Haftada bir Ankara'ya gidiyorum.</p> <p>Bu10- <i>-İş/-Uş ad-fiil ekleriyle "-dığı zaman, -ınca, -ken" gibi işlevler ile zarf-fiillerin yerini tutar:</i></p> <p>Onu ilk görüşümde aşık oldum.</p> <p>Bu14- <i>Bulunma durumundaki bir ad, bir fiille birleşerek anlamca kaynaşmış birleşik fiiller oluşturur: açıkta kal-, arada kal-, elde et-, yerinde say- vb.:</i></p> <p>Annem ve teyzem kavga ettiler. Ben arada kaldım.</p> <p>Yö1- <i>Yer, yön gösteren adlar ile diğer bir kısım adlarda yönelme görevinde yer tümleci oluşturur. Yönelme durumundaki ad bir kelime grubu da olabilir. Bu görev ekin asli görevidir:</i></p> <p>Yemeği yedikten sonra kalanı buzdolabına koy.</p> <p>Yö2- <i>Adı, fiile "zaman" ve "süre" işlevi ile bağlar:</i></p> <p>Arabayı bir haftalığına servise bıraktım.</p> <p>Yö4- <i>Adı, fiile "-dan dolayı", "-dığı için", "sebeb" ilişkisi ile bağlar:</i></p> <p>Açılışa katılımlım çok olmasına sevindim.</p> <p>Yö5- <i>Fiildeki hareketin yönünü belirler:</i></p> <p>Kafasını kaldırıp son bir kez daha vatanına baktı.</p> <p>Yö11- <i>Adı, fiile "fiyat, miktar" ve "oran" bildirerek bağlar:</i></p> <p>Pantolonları otuzur liraya aldık.</p> <p>Yö12- <i>"Açısından, ayrıca, bakımından; -maktansa, ile, karşı (zıtlık), süreklilik, şartıyla, beraberlik" gibi çeşitli anlam ve ifadelerle adı fiile bağlar ve zarf görevi yapar:</i></p> <p>Bitki çayı soğuk algınlığına birebirdir.</p> <p>Yö13- <i>aç karnına, bir bakıma, oldum olası, boşuna, boş yere, başlı başına, bunun üzerine, yalnız başına gibi kalıplaşmış yalın ya da birleşik zarflar oluşturur:</i></p> <p>Her sabah aç karnına okula gidiyor.</p> <p>Yö14- <i>Yönelme durumundaki bir ad bir fiille birleşerek anlamca kaynaşmış veya deyimleşmiş birleşik fiiller oluşturur: açığa vur-, ardına düş-, ateşe ver-, göze çarp-, hoşuna git-, küplere bin-, yollara düş- gibi.</i></p> <p>Düşman askerleri geçtiği her köyü ateşe verdi.</p> <p>Ç13- <i>Zaman gösteren adlarda oluş ve kılışın zamanını bildirir:</i></p> <p>Yeni evimizde ilk gündün kavga çıkarma.</p> <p>Ç14- <i>Eklendiği adı, fiile bir nesnenin hangi maddeden yapıldığını ve oluştuğunu gösterme ilişkisi ile bağlar:</i></p> <p>Kahramanmaraş'ta keçi sütünden dondurma meşhurdur.</p> <p>Ç15- <i>Eklendiği adı, başka bir ad veya fiile bir bütünün parçasını gösterme veya o bütünden gelme ilişkisi ile bağlar:</i></p> <p>Günlerden bir gün beklediğim haber gelmişti.</p> <p>Ç16- <i>Bir bütünü bildirir, adı fiile bütünlük ifadesi ile bağlar:</i></p> <p>Söylediklerinin tamamından sen sorumlusun.</p> <p>Ç17- <i>Yer ve yön bildiren sözlerde ad tamlamasının tamlanan ögesi olarak fiildeki oluş ve kılışın yer ve yönünü gösterir:</i></p> <p>Arabanın tekerinden ses geliyor.</p> <p>Ç18- <i>Eklendiği adı, fiile bir şeyin kendiliğinden anlaşılması ilişkisi ile bağlar:</i></p> <p>Adamın sarhoş olduğu yürüyüşünden belliydi.</p> <p>Ç110- <i>Çıkma durumu eki almış bir ad, başka bir ad veya ad soylu kelime ile çıkma grubu oluşturabilir:</i></p> <p>Yazmaktan yorulan ellerini beş dakika dinlendirdi.</p> <p>Ç112- <i>Eklendiği adı fiile zarf ilişkisi ile bağlar:</i></p> <p>İçimden geldi ve sana bu hediyeyi aldım.</p> <p>Ç116- <i>Eklendiği adı; konuş-, söz et-, bahset- vb. bazı fiillere "hakkında, üzerinde" anlatımıyla bağlar:</i></p> <p>Onunla bir parkta oturup oradan buradan konuşmayı seviyorum.</p> <p>Ç118- <i>Eklendiği adı, fiile veya başka bir ad "...mensup olma, ait olma, ... yerden gelme" anlam ve ilişkisi ile bağlar:</i></p> <p>Ahmet, Ankara'nın zengin ailerindedir.</p> <p>Ç120- <i>Ek, adı fiile "hedef, maksat, sonuç" vb. bazı ilişkiler ile bağlar:</i></p> <p>Çok çalışmaktan zevk alıyor.</p> <p>Ç121- <i>Eklendiği adla birlikte anlamca kaynaşmış ve deyimleşmiş birleşik fiiller oluşturur: başından at-, baştan sav-, elden ayaktan kesil-, elinden kaçır-, canından bez-, gözden düş-, gözden geçir-, gülmekten kırıl- gibi.</i></p> <p>Anneannem iyice yaşlandı, elden ayaktan kesildi.</p>
---	---

B2 seviyesinde dil bilgisi bölümü 12 başlıktan oluşmaktadır. Bu seviyede yönelme durumunun 8, bulunma durumunun 4 ve çıkma durumunun 13 işlevine yer verilmiştir. Tabloya göre B2 seviyesinde ad durum eklerinin toplam 25 yan işlevi bulunmaktadır.

c) Yüksek Seviye:

Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi yüksek seviye ders kitaplarında dil bilgisi konularının ayrı bir başlık altında verilmesine gerek yoktur. Bunun yerine bu seviyedeki kitaplarda Türkçenin inceliklerini ve Türk kültürünü veren şiir, şarkı, türkü, hikâye, masal vb. edebiyat ürünlerinden yararlanılması; dilin günlük kullanımlarına özel yapıların öğrencilere verilmesi; atasözleri ve deyimlerin dil kullanımındaki işlevlerinin öğrencilere öğretilmesi yerinde olacaktır.

Sonuç ve Öneriler:

Alanda gerçekleştirilen çalışmalara bakıldığında ad durum eklerinin öğretiminde yaşanan güçlüklerle ilişkin çalışmalara rastlamak mümkün olsa da dil bilgisi kitaplarına göz atıldığında söz konusu eklerin isimlendirilmelerine sebep olan asli işlevleriyle birlikte birçok yan işlevinin bulunduğu görülmekte; fakat bu yan işlevlerin üzerinde yeterince durulmadığı düşünülmektedir. Bu işlevlerin yabancı dil olarak Türkçe öğretimi çerçevesinde henüz ele alınmadığı ve Türkçe öğretim setlerinde ad durum eklerinin yan işlevlerinin öğretilmesine yönelik örtük bir sıralama yapılmadığı için bu çalışmada ad durum eklerinin yan işlevleri, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi bağlamında seviyelere uygun şekilde verilmeye çalışılmıştır.

Seviyelere göre hazırlanan önerinin mutlak ve eksiksiz olduğunu öne sürmek mümkün değildir. Bununla birlikte farklı alan uzmanlarının çalışmada ele alınan işlevlerin öğretimi için kendi mesleki tecrübelerinden hareketle farklı önermeler getirmesi mümkündür. Bu çalışmadaki sıralama temel alınarak bir dil öğretim setinin hazırlanması ve Türkçe öğretim sürecinde kullanılması durumunda hazırlanan önerinin kullanışlı olup olmadığı sınanabilir. Lakin ad durum eklerinin temel işlevleri dışında kalan işlevlerinin göz ardı edilmesinin veya bu işlevlerin öğretiminin süreç içerisinde tesadüfi bir izleneye bırakılmasının dil öğretiminin niteliği açısından bir eksiliğe yol açacağı söylenebilir.

Temel seviyeden itibaren karşılaşılabilecek olan ad durum eklerinin yan işlevlerinin belirli bir çerçeve kapsamında dil öğretim setlerine örtük veya açık bir şekilde yerleştirilmesinin öğretime fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Bu sayede, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil bilgisi öğretiminin yeri, kapsamı ve işlevi üzerine süre gelen tartışmalara yeni bir boyut kazandırılabilir. Ad durum eklerinin yan işlevlerinin öğretimi ve Türkçe öğretim setlerine bir çerçeve dâhilinde yerleştirilmesine yönelik önerilerden bazıları şu şekildedir:

1. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi alanında çalışan kurumlar tarafından ortak öğretim programları hazırlanmalı, bu programlardan hareketle ders kitapları ve dil öğretim materyalleri oluşturulmalıdır.
2. Hazırlanan programlarda okuma, dinleme, yazma ve konuşma becerilerine eşit olarak yer verilmeli; dil bilgisi konuları becerilerle eş zamanlı olarak öğrencilere sunulmalıdır.
3. Ad durum ekleri öğrencilere verilirken yan işlevleri de dikkate alınmalı ve öğretilmelidir. Bu işlevler belli seviyelerde yoğunlaşmamalı, bunun yerine her seviyede eşit ve dengeli bir şekilde öğrencilere öğretilmelidir.
4. Dil öğretim setleri için metin hazırlanırken öğrencilerin seviyesine ve ihtiyaçlarına göre ad durum eklerinin işlevlerine metin içerisinde yer verilmelidir.
5. Ad durum eklerinin yan işlevleri dil bilgisi kartları veya tablolarla doğrudan öğrenciye verilmemeli, bunun yerine metin içerisine yerleştirilen işlevlere uyarıcılar yoluyla dikkat çekilmelidir.
6. Çalışma kitaplarında ad durum eklerinin yan işlevlerinin öğretimine yönelik işlevsel alıştırmalara yer verilmelidir. Bu çalışmalar mekanik dilbilgisi tekrarları şeklinde olmamalı, ezberden kaçınılmalı, hedef kitlenin tekrarlanan kullanım örnekleri aracılığıyla işlevi sezmesi sağlanmalıdır.
7. Öğrencilere ad durum eklerinin kullanımı verildikten sonra öğrencilerden sınıf içi ve sınıf dışı etkinliklerde örnek cümleler kurması istenmelidir.
8. Çalışmada seviyelere göre sıralanan ad durum eklerinin yan işlevleri çerçeve niteliğinde Türkiye’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen türdeş olmayan gruplar düşünülerek hazırlanmıştır. Hedef kitlenin özelliklerine göre bu sıralama değiştirilmelidir. Örneğin Türkçe ad durum ekleri Farsçada Türkçeye oldukça benzer bir şekilde fiillerle kullanılan edat kategorisindeki kelimelerle karşılanmaktadır ve Farsçada da söz konusu edatların birden fazla işlevi bulunmaktadır. Bu nedenle İran, Afganistan, Tacikistan gibi ülkelerde yabancı dil olarak Türkçe öğretimi programlarında ad durum eklerinin yan işlevlerinin sıralaması hedef kitlenin hazır bulunuşluk düzeylerine göre yeniden yapılandırılmalıdır.
9. Ad durum ekleri, Türkçe öğrenen öğrenciler için her seviyede sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Öyle ki yüksek seviyeden mezun olan bir öğrenci bile zaman zaman ad durum eklerini cümlede yanlış kullanabilmektedir. Bu nedenle ad durum eklerinin işlevleri farklı seviyelerde öğrencilere tekrar tekrar verilmelidir.

Kaynakça:

AÇIK, Fatma, (2008), *Türkiye’de Yabancılara Türkçe Öğretilirken Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri*, Uluslararası Türkçe Eğitimi ve Öğretimi Sempozyumu, KKTC.

AKDOĞAN, Gülser, (1993), *Yabancıların Türkçe Öğreniminde Ad Durumu ve Çekim Açısından Sık Rastlanan Yanlışlar ve Nedenleri*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

ATAGÜL, Yasemin, Yılmaz ve CEVHER, Özlem, Yahşi, (2015), Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Hâl Eki Sorunsalı (Sakarya Üniversitesi Örneği), *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, III(5), 294-332.

AYDIN, Özgür, (1997), “Türkçede Belirtme Durumu Ekinin Öğretimi Üzerine Bir Gözlem”, *Dil Dergisi*, 52, 5-17.

BALYEMEZ, Sedat, (2016), *Dil Bilgisi Üzerine Açıklamalar*, Ankara: Pegem Akademi.

BOYLU, Emrah, (2014), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Temel Seviyedeki İranlı Öğrencilerin Yazma Problemleri”, *Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks*, VI(2), 335-349.

CANDAŞ KARABABA, Canan, (2009), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi ve Karşılaşılan Sorunlar”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, XLII(2), 265-277.

KURT, Cemil, AYGÜN, E. Nurşen, vd. (2010), *Yeni Hitit Yabancılar İçin Türkçe*, (Ed. N. Engin Uzun), Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (Öğrenme-Öğretme-Değerlendirme), MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara, 2009. Web: http://www.dilbilimi.net/ab_diller_icin_ortak_avrupa_basvuru_metni_meb_tarafindan.pdf adresinden 5 Şubat 2018 tarihinde alınmıştır.

ERGİN, Muharrem, (2008), *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Yayınları.

GÜLTEKİN, İbrahim, KALFA, Mahir, vd. (2015), *Yedi İklim Türkçe*, (Ed. Erol Barın, vd.) Ankara: Yunus Emre Enstitüsü Yayınları.

GÜVEN, Esra, (2007), *Yabancıların Türkçe Öğrenirken Ad Durum Eklerinde Yaptıkları Hataların Çözümlemesi ve Bu Hataların Giderilmesine Yönelik Öneriler*, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İzmir.

KARA, Mehmet, (2010), “Gazi Üniversitesi TÖMER Öğrencilerinin Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Sorunlar ve Bunların Çözümüne Yönelik Öneriler”, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, VIII(3), 661-696.

KORKMAZ, Zeynep, (1992), *Grammer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KORKMAZ, Zeynep, (2017), *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

KURT, Mustafa, (2016), “Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dil Bilgisinin İşlevi”, *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kuramlar-Yöntemler-Beceriler-Uygulamalar*, (Ed. Yıldırım Faruk ve Tüfekçioğlu, Burak), Ankara: Pegem Akademi, 261-266.

MELANLIOĞLU, Deniz, (2012), “Yabancılar Türkçe Öğretenlerin Hâl Eklerinin Öğretimine İlişkin Görüşleri: Nitel Bir Araştırma”, *Turkish Studies*, VII(4), 2401-2411.

MERT, Osman (2003), “Türkçede Hâl Kategorisi ve Öğretimi”, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, XXI, 25-31.

ÖZ, Nihat. (2002), *Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ad durum ekleri ve bir izlençe önerisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

ÖZKAN, Aydanur, (1994), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ad Durum Eklerinin Öğretilmesiyle İlgili Kimi Görüşler”, *Dil Dergisi*, (17), 40-52.

SAKALLI, Erol, (2016), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Türk Soylu Öğrencilerle Türk Soylu Olmayan Öğrencilere Durum Eklerinin Öğretilmesi Meselesi”, *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, II(2), 101-108.

ŞAHİN, Esin, Yağmur, (2013), “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenen Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarındaki Ek Yanlıları”, *Tarih Okulu Dergisi*, VI(15), 433-449.

YILDIRIM, Ali ve ŞİMŞEK, Hasan, (2012), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınevi.

YILDIRIM, Hatice, Çiğdem, (2011), *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Türkçe Dil Bilgisi ve Durum Eklerine İlişkin Öğrenci Görüşleri*, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.

Extended Abstract

In the field of teaching Turkish as a foreign language, there are differences related to the grammar field in terms of teaching sets. Nevertheless, it can be said that it is not possible to teach Turkish to foreigners without teaching grammar. Therefore, it is appropriate to discuss the scope, methodology and function of this teaching, with reference the fact that it is a necessity to teach grammar in teaching Turkish as a foreign language. Turkish noun-case suffixes are one of the issues that foreigners have difficulty in comprehending while learning Turkish.

For a target group learning Turkish as a foreign language, it is important to comprehend case suffixes in order to be able to understand the relationship between verbs and nouns and to use the skill of understanding and explaining in Turkish. However, some old habits and techniques have to be observed and renewed in the teaching of Turkish to foreigners. Teaching name-case suffixes is one of these issues. "While teaching name case suffixes, some new principles need to be adopted" (Sakallı, 2016: 102). Moreover, it can be argued that the side functions of case suffixes are ignored or not emphasized enough in the process of teaching Turkish as a foreign language. Taking into account that a target group who learns a foreign language learns all the patterns and semantic relations step by step from the origin, it is also important to give the secondary functions of case suffixes, which are used in many areas apart from their main functions, by paying regard to the principles from simple to complex and from the known to the unknown.

When looking at the studies carried out in the field; although it is possible to find out the studies related to the difficulties in teaching noun-case suffixes, it is seen that there are many secondary functions of them, together with their main functions which cause the designation of case suffixes. However, it is thought that these secondary functions are not sufficiently focused. Due to the fact that these functions have not been discussed in the context of teaching Turkish as a foreign language and there is no implicit order for the teaching of secondary functions of noun-case suffixes in Turkish teaching sets, the side functions of noun-case suffixes in this study have been tried to be given in the context of teaching Turkish as a foreign language.

It is not possible to suggest that the recommendation made according to the level is absolute and complete. In addition, it is possible for different field specialists to make different proposals in teaching the functions in the study on the basis of their own professional experience. In case of preparing a language instruction set based on the ranking in this study and using it in Turkish teaching process, it can be tested whether the prepared recommendation is useful. However, it can be argued that ignoring the functions of noun-case suffixes, apart from main functions, or leaving the teaching of these functions in a random curriculum within the process will cause a failure. It is believed that teaching the secondary functions of noun-case suffixes, which are possible to be encountered from the basic level, within a certain framework implicitly or explicitly will be of help to teaching. At this point,

a new dimension can be gained on the ongoing debate related to the place, scope and function of teaching Turkish as a foreign language. Some of the suggestions for teaching the secondary functions of the noun-case suffixes and placing it within the framework of Turkish teaching sets are as follows:

Common education programs should be prepared by the institutions working in the field of teaching Turkish as a foreign language; and textbooks and language teaching materials should be prepared in line with these programs.

Prepared programs should be equally equipped with reading, listening, writing and speaking skills; grammar subjects must be presented to the students simultaneously with the skills.

While teaching noun-case suffixes, their secondary functions must be considered and taught. These functions should not be concentrated at certain levels, but should be taught to the students equally and balancedly at each level.

While the text is being prepared for the language teaching sets, the functions of the noun-case suffixes should be included in the text according to the level and needs of the students.

The secondary functions of noun-case suffixes should not be directly given to the students by means of grammar cards or tables but the functions in the text should be noted by the stimulants.

Workbooks should include functional exercises for teaching secondary functions of noun-case suffixes. These studies should not be in the form of mechanical grammar repetitions. They should avoid memorizing and they should make the target group perceive the function by the repeated examples.

Students should be asked to set up sample statements for in-class and out-of-class activities after the use of noun-case suffixes has been given.

In the study, secondary functions of noun-case suffixes which were ordered according to the levels were prepared within a frame by considering non-homogeneous groups learning Turkish as a foreign language in Turkey. This order should be revised according to the features of the target groups. For example, Turkish noun-case suffixes are used with the preposition words which are used together with verbs in Persian, similar to Turkish, and the prepositions have multiple functions in Persian, too. Therefore, in the countries such as Iran, Afghanistan and Tajikistan, the order of secondary functions of case suffixes in Turkish teaching programs as a foreign language should be restructured according to the level of readiness of the target group.

Noun-case suffixes appear as problems at all levels for Turkish learners. Actually, even a high-level graduate student can occasionally misuse noun-case suffixes in a sentence. For this reason, the functions of noun-case suffixes should be given to the students repeatedly at different levels.